

Lázadók és megtörttek

Amióta az országos színházi találkozón nem „alanyi jogon” vehetnek részt a társulatok, hanem egy válogató ízlése alapján kerülhetnek be a „kiválasztottak” a seregszemlére, más megközelítést is kaptak a produkciók. Nem csupán minőségről van szó, hanem személyes ízlésről, színházi gondolkodásról, ami fontossá tehet olyan előadásokat is, amelyek egyébként nem biztos, hogy szakmai szemmel nézve az évad „legjobb”, „legminőségibb” produkciói. A régióból idén Dömölky János filmrendező által beválasztott produkciók közül ez utóbbira példa az egriek Mrozek-drámája, a Tangó és a miskolciak Tolsztoj-adaptációja, a Legenda a lóról.

A Tangó-t nézve többször is felszisszen a közönség: egy-egy mondat nemcsak gondolatiságával, de mondatszerkezetével is rímél a napi politikai jelmondatokra. A darab problematikája a konvenciók körül forog: a szülők tabudöngető generációja után a „gyermek” csak úgy vívhatják meg saját lázadásukat, ha visszafordulnak a hagyományokhoz. A paradox alapötlet persze csak az abszurd játék külső, meghökkentő héja. Ami mögötte húzódik, az a szabadság kérésköre: mit kezdhet az egyén a „koordinációs pontjait”, korlátait, értékhierarchiáját vesztett kaotikus világ adta szabadsággal, s mennyire (nem) engedik a különböző rendszerek az egyén szabadságát?

Egerben az a furcsa helyzet áll elő, hogy az előadáson is érezni a darabban oly’ sokat emlegetett „szellem és forma” kettősségét: a látélet időszerűségének „nekifeszül” a drámatechnika néminemű idejétmúltsága. A lázadás egyik színházának nevezett abszurd dráma formai megoldásaival ma már kevésbé hat. Ez a keserű tapasztalat a rendszerváltás éveiben megfogalmazódott, amikor az addig tiltott gyümölcsöt több színház is kínálta, s a mostani produkció is megerősíti. **Radoslav Milenković** rendezése sem találja azokat a stílári megoldásokat, amelyek a szöveg kínálta aktualitáson túl színházi formájában is mainak mondhatók. A pécsi fesztivál szakmai beszélgetésén el is hangzott a kérdés: a „rendező sarán” kívül mennyire Mrozek „sara” is, hogy nehezen működik az előadás. S megfogalmazódott: új fordításra, (szabadabb) magyar szövegre lenne szükség. Azaz: miközben valaki röhögnivalóan, más megrendítően mainak érzi a darab vízióját, addig a műfaj ismét nehezen adja magát.

Mrozek: Tangó
Egri Gárdonyi Géza Színház
Rendező: Radoslav Milenković
(Fotó: Gál Gábor)

A rendezői bizonytalanság érződik a színészi játékon is. A legjobb a nagymama alakja: a fiatal Bozó Andrea a nagy korkülönbség miatt olyan játékmódot visz ugyanis végig, amellyel kellő idézőjeles távolságtartást tud teremteni, s képes méltóságteljesen nevetséges lenni. A másik végpont Edekként Blaskó Balázs, aki eszköztelenségével támpontok nélkül is hagyja a nézőt. A kettő közötti skálán helyezkedik a többi alakítás: a szülőket megformáló Nádasy Erika és Venczel Valentin játéka a lázadás különböző fokain megrekedtséget mutatja, előbbi belülről fakadóbban, utóbbi látványos külső eszközökkel erősíti fel a művészpózoikat.

Mészáros Sára és **Vajda Milán** természetesebben, de sok kézenfekvő gesztussal dolgozik. **Rácz János** hamis hangot fogva viszi végig Eugéniusz figuráját.

„Forma és szellem” viszonyát nézve a miskolciak előadásában fordított a helyzet. Itt a tematika az, amit túlbeszélt az utóbbi időben a magyar színház: a foltos ló sorsa a másság miatti kitaszított-ság divatos kérdését járja körül. A didaktikusság, akár az egrieknél, itt is rányomja bélyegét az előadásra. Izgalmasabb az, hogy olyan zenés bemutató született, amelyben valóban egyenrangú szerep jutna a zenének, a szövegnek és a mozgásnak – a mai különböző elemeket markánsan ötvöző színházi világban ez lehet az, amely miatt érdekes és vitára érdemes a produkció kiemelése a miskolci évadból. Péccett is a különböző összetevők működése került középpontba, az a probléma, hogy nem sikerült egyensúlyban tartani azokat – így például az énekbetétek megszólaltatása kevésbé sikerült. A rendező-koreográfus Krámer György elsősorban a térrel és a mozgással tud erős hatásokat teremteni: a kör alakú játszóter nemcsak a különböző helyszínek – lovarda, cirkuszporond, ügető – jelzéséhez kiváló, de a történet egyes fordulataiban a kezdetekhez való visszatérés motívumát is sugallja. Problematikusabb például az időkezelés: a múlt és jelen gyors váltásainál nem mindig egyértelmű azonnal, hogy az istálló történései mikor is játszódnak. A főszereplő Hunyadkürty István sem igazán választja ketté a fiatal és az idős lovat: a csikó tomboló életerejét és -kedvét kevésbé tudja kisugározni. (Ami végig dominál, és sajátos szint ad a színész alakításának, az világra való hol naiv, hol keserű értetlen rácsodálkozás.) Igazi erő a ménésből árad – itt találta meg Krámer azt a stilizált mozgást, amely egyszerre fejezi ki a „lóságot” és belső „emberi” jellemvonásokat. De hasonló elrajzolságot kívántak volna az emberi karakterek is, hiszen Rófös, a ló szemszögéből nézzük a történetet.

Két egymástól gyökeresen eltérő alapmű, két egészen más jellegű produkció, de tanulságaikban közösek: a realista ábrázolásmód máig „kipányvázza” színjátásunkat, nehéz az elmozdulás.

Míkita Gábor

Tolsztoj: Legenda a lóról
Miskolci Nemzeti Színház
Rendező: **Krámer György**
(Fotó: *Bócsi Krisztián*)

